

หนังสือเผยแพร่ความรู้
กรมยุทธศึกษาทหารบก ๒๕๕๙

สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

แปลจาก Les Relations Internationales Depuis 1945

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สาขารัฐศาสตร์

มอริส วาอิส : ผู้เขียน

พันโท ชุมพล รังงาม : ผู้แปล

รศ.ดร.ปราณี ศิริจันทร์พันธ์ : ผู้ตรวจและขัดเกลาภาษา

ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์
กรมยุทธศึกษาทหารบก

ACHTUNG!
Sie verlassen jetzt
WEST-BERLIN

สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พ.ศ. ๒๕๕๙

จำนวนพิมพ์ : ๒,๐๐๐ เล่ม

เรียบเรียงโดย : พ.ท.ชุมพล จักงาม

คณะผู้จัดทำ : พล.ท.ถนอมเกียรติ นวลยาง

พล.ต.ณัฐพงษ์ ศรีสวัสดิ์

พล.ต.วิบูลย์พงศ์ อินทะพงษ์

พล.ต.พรเทพ วัชรวิสุทธิ์

พล.ต.สมบัติ ตรีรอด

พ.อ.สุรัตน์ แสงสว่างดำรง

พ.อ.ดิษฐรัตน์ อมรวิวัฒน์

พ.อ.กิตติชัย พงษ์พิพัฒน์เมธ

พ.อ.สาธิต วิชญเนตินัย

พ.อ.เฉลิมเกียรติ ชาติมงคลวัฒน์

พ.อ.อนันต์ แก้วดำ

พ.ท.พรพล พุ่งเกียรติ

ร.ต.หญิง ทับทิม จารุเสรี

จ.ส.อ.วันชัย ภาวะไพบูลย์

จ.ส.อ.วัฒนา แบนเนียน

จ.ส.อ.วีระ บุญหยด

จ.ส.อ.อานนท์ บัวสอาด

นางพนิดา เรืองทรัพย์

นายประสิทธิ์ แป้นพันธุ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

วออิส, มอริส.

สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒.-- กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนา
หลักนิยมและยุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารบก สังกัด กระทรวงกลาโหม, 2559.

๕๑๖ หน้า.

๑. ประวัติศาสตร์โลก. ๒. สงครามโลก, ค.ศ. ๑๙๓๙-๑๙๔๕. I. ชุมพล จักงาม, พ.ท.,
ผู้แปล. II. ชื่อเรื่อง.

๙๐๙

ISBN 978-974-7510-41-6

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

จัดพิมพ์แจกจ่ายโดย

ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารบก

๔๑ ถนนเทอดดำริ เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ หมายเลขโทรศัพท์ ๐-๒๒๔๑-๔๐๓๗,

๐-๒๒๔๑-๔๐๖๗-๖๙ ต่อ ๘๙๒๓๐-๓๗

จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่ cdsd_rta@cdsd-rta.net

เว็บไซต์ <http://www.cdsd-rta.net>

คำนำ

ยุทธศาสตร์เป็นการดำเนินการโดยบูรณาการพลังอำนาจของชาติทั้งห้าด้าน อันได้แก่ พลังอำนาจทางการเมือง, เศรษฐกิจ, สังคมจิตวิทยา, การทหาร และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ อันได้แก่ ความมั่นคงของประเทศและความผาสุกของประชาชน หนังสือเล่มนี้เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของสงครามเย็นจนถึงการสิ้นสุดสงครามเย็นและดุลอำนาจแบบสองขั้ว รวมถึงแนวโน้มการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

กรมยุทธศึกษาทหารบก ในฐานะที่เป็นหน่วยรับผิดชอบด้านการฝึกศึกษา และการพัฒนาหลักนิยมของกองทัพบก ได้รวบรวมองค์ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ และได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มาจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ความรู้ให้กำลังพลของกองทัพบก เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติภารกิจให้ได้ประโยชน์สูงสุดในการพัฒนากองทัพบก และเกิดความมั่นคงสืบไป

หากมีข้อเสนอแนะติชมประการใด สามารถเสนอแนะได้ที่ กองพัฒนาหลักนิยม ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารบก เลขที่ ๔๑ ถนนเทอดดำริ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ หรือที่ doctrinedsd@gmail.com โทร. ๐ ๒๒๔๑ ๔๐๓๙

พลโท

(ถกลเกียรติ นวลยง)

เจ้ากรมยุทธศึกษาทหารบก

คำนำผู้แต่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นศาสตร์ที่มีเนื้อหากว้างมาก เพราะไม่จำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของรัฐต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังรวมเอากิจกรรมทุกรูปแบบของมนุษย์ไว้เกือบทั้งหมด เช่น การเคลื่อนย้ายถ่ายโอนต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยการท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกประการคือบทบาทของศาสนา สรุปคือกิจกรรมข้ามชาติทั้งหลายมีบทบาททั้งสิ้นในการประกอบกันเป็นศาสตร์นี้ ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๔๕ เป็นต้นมา พัฒนาการของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศล้าหน้าไปอย่างมากเนื่องจากปริมาณการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพิ่มมากขึ้นเป็นพิเศษ เหตุผลประการหนึ่งมาจากโลกาภิวัตน์ด้านการแลกเปลี่ยนและติดต่อสื่อสาร การเดินทางกลายเป็นเรื่องธรรมดาและรวดเร็วกว่าเดิมเป็นอย่างมาก เราสามารถรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้น ณ อีกมุมหนึ่งของโลกได้ทันทีทันใด ถ้าจะใช้คำสั้น ๆ เรากำลังอยู่ในยุคของ “หมู่บ้านโลก”

เนื่องจากมีเนื้อหากว้างมากเกินกว่าที่จะพูดถึงให้ครอบคลุมได้ทั้งหมด ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จะกล่าวถึงเนื้อหาด้านการเมืองเป็นอันดับแรก ส่วนตัวแสดงที่เกี่ยวข้องจะเป็นรัฐและองค์การระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะกระโดดข้ามเนื้อหาด้านอื่น ๆ ไป แต่เฉพาะด้านการเมืองที่เราศึกษาอยู่นั้นก็ยังมีขนาดใหญ่โตอยู่ไม่น้อย ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น จึงแบ่งเนื้อหาออกเป็นช่วงเวลาดังต่อไปนี้ ปี ๑๙๔๕ - ๑๙๕๕, ปี ๑๙๕๕ - ๑๙๖๒, ปี ๑๙๖๒ - ๑๙๗๓, ปี ๑๙๗๓ - ๑๙๘๕, ปี ๑๙๘๕ - ๑๙๙๒, ปี ๑๙๙๒ - ๒๐๐๑, ปี ๒๐๐๑ - ๒๐๐๘ และตั้งแต่ปี ๒๐๐๘ เป็นต้นไป และกำหนดชื่อของช่วงเวลาเหล่านี้ให้ตรงกับบรรยากาศทางการเมืองในขณะนั้นตามลำดับคือ กำเนิด

โลกสองชั่วอำนาจและการเผชิญหน้า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การผ่อนคลายความตึงเครียด สงครามเย็นครั้งใหม่ อวสานโลกสองชั่วอำนาจ สู่การค้นหาระเบียบโลกใหม่

เหตุผลในการเลือกห้วงเวลาและหัวข้อเหล่านี้จะกระจ่างขึ้นเมื่อได้อ่านเนื้อหาการบรรยายในบทนั้นๆ แต่เนื่องจากยังเป็นช่วงเวลาที่ไม่ใช่อดีตอันยาวไกล ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะสรุปเป็นการถาวรในสิ่งที่ยังไม่ตกผลึกดี การแบ่งช่วงเวลาโดยใช้ปีคริสต์ศักราชเหล่านี้จึงไม่ใช่แก้ไขไม่ได้หรือห้ามโต้แย้งใด ๆ ตัวอย่างที่ดีที่สุดคือการกำหนดห้วงเวลาที่แน่นอนของ “สงครามเย็น” ซึ่งยังถกเถียงกันอยู่ว่าสิ้นสุดลงเมื่อใด จะเป็นปี ๑๙๕๓ กับการเสียชีวิตของสตาลิน หรือปี ๑๙๕๕ กับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หรือปี ๑๙๖๒ กับวิกฤตการณ์คิวบา หรือจะเป็นปี ๑๙๘๙ ปีแห่งสิ่งมหัศจรรย์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันออก การเลือกกำหนดช่วงเวลาในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นการอ้างอิงหาได้เป็นหลักเวลาที่ตายตัวไม่ ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงเวลาของการผ่อนคลายความตึงเครียด ปี ๑๙๗๓ ยังไม่ถือว่าจบสิ้น เพราะยังดำเนินต่อไปจนถึงจุดสูงสุดที่การประชุมที่กรุงเฮลซิงกิปี ๑๙๗๕ แต่ตั้งแต่ปี ๑๙๗๓ โลกก็ไม่ได้อยู่ในภาวะผ่อนคลายอย่างแท้จริง และท้ายที่สุดการแบ่งห้วงเวลาก็ใช้ไม่ได้เสมอไปกับพื้นที่ทุกแห่งในโลก การเข้ามาของอารยประเทศนอกยุโรปในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งแต่เดิมเป็นเอกสิทธิ์ของประเทศในยุโรปทำให้ “ตรรกะ” ของวัฏจักรเปลี่ยนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง

ความไม่เป็นเนื้อเดียวกันของห้วงเวลานี้เองที่เป็นคุณลักษณะพิเศษเฉพาะของประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ ยุโรปครองโลก “ค้นพบ” โลก บังคับใช้ภาษา ศาสนา และประเพณีของตน ปรากฏการณ์นี้นำไปสู่การขยายอาณานิคมอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ ๑๙ แม้แต่ปี ๑๙๓๙ ความเป็นมหาอำนาจยังคงอยู่ที่ยุโรป ถึงแม้ว่าบางคนเริ่มรู้สึกถึงความถดถอยของความเป็นมหาอำนาจนั้นนับตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ หลังจากปี ๑๙๔๕ อำนาจไม่ได้อยู่ที่ยุโรปอีกต่อไป แต่อยู่ภายนอกยุโรปแล้ว

ปัญหาใหญ่ ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ไม่สามารถเหมาเอาว่าเป็นปัญหาของยุโรปอีกต่อไป ตัวเลขบางตัวด้านประชากรน่าคิด ถึงแม้ว่าเราจะได้ให้ความสำคัญมากหรือเป็นพิเศษอะไร แต่ระหว่างปี ๑๙๕๐ ถึงปี ๒๐๑๓ โลกเพิ่มประชากรจาก ๒.๕ พันล้าน เป็น ๗ พันล้านกว่าคน ในขณะที่ประชากรในยุโรปเปลี่ยนจาก ๒๐% ของประชากรโลก มาเป็นเพียง ๑๐% เท่านั้น ส่วนเอเชียมีประชากรประมาณ ๔ พันล้านคน ในจำนวนนี้ จีนมี ๑ พัน ๓๐๐ ล้านคน อินเดียมีมากกว่าหนึ่งพันล้านคน ปากีสถานมี ๑๖๕ ล้านคน บังกลาเทศมี ๑๕๐ ล้านคน และญี่ปุ่นมี ๑๒๘ ล้านคน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงได้รับอิทธิพลจากยุโรปน้อยลง ไปทุกที และกลายเป็นอิทธิพลจากโลกนอกยุโรปมากขึ้นเรื่อยๆ ในระบบระหว่างประเทศท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์นี้ สมดุลของโลกเคลื่อนไปทางทวีปเอเชีย และตรงกันข้ามกับที่เราเคยคาดคิดไว้ หลังปี ๑๙๘๙ สหรัฐอเมริกาไม่สามารถสถาปนาระเบียบโลกของตนเองไว้ได้ เราได้เห็นโลกที่มีหลายขั้วอำนาจเกิดขึ้น ซึ่งประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ที่เรายกให้จีนเป็นต้นแบบนั้น กำลังมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ

มอริส วาอิส
(Maurice Vaïsse)

คำนำผู้แปล

มอริส วาอิส (Maurice Vaïsse) เป็นนักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ และความมั่นคง และเป็นอาจารย์ประจำสถาบันการเมืองศึกษาแห่งปารีส (Institut d'études politiques de Paris) นอกจากแต่งหนังสือในสาขาวิชาที่ท่านมีความเชี่ยวชาญแล้วท่านยังร่วมอยู่ในคณะกรรมการด้านการศึกษาและค้นคว้าวิจัยที่สำคัญอีกจำนวนหนึ่ง หนังสือเล่มนี้มีชื่อเรื่องเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า Les Relations internationales depuis 1945 นับว่าเป็นหนังสือเล่มหนึ่งของท่านที่ได้รับการตีพิมพ์ซ้ำอย่างต่อเนื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นศาสตร์อีกสาขาหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจเหตุการณ์ระหว่างประเทศทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ดีขึ้น หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๔๕ หรือภายหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ซึ่งเน้นการบรรยายและการวิเคราะห์ด้านการเมืองเป็นหลัก พร้อมทั้งแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๘ บท สอดคล้องกับห้วงเวลาและแนวโน้มการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยบทที่ ๑ กล่าวถึงการเกิดขึ้นของสงครามเย็น บทที่ ๒, ๓ และ ๔ บรรยายผลกระทบของระบบการเมืองระหว่างประเทศแบบสองขั้วอำนาจในรูปแบบต่างๆ และในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก บทที่ ๕ กล่าวถึงการสิ้นสุดของสงครามเย็นและดุลอำนาจแบบสองขั้วนี้ซึ่งส่งผลกระทบต่อที่หลากหลาย โดยบรรยายผลกระทบเหล่านี้และแนวโน้มของระบบระหว่างประเทศใหม่ไว้ในบทที่ ๖, ๗ และ ๘ นอกจากเนื้อหาที่ค่อนข้างละเอียดและครอบคลุมแล้ว หนังสือเล่มนี้ยังใช้สำนวนการบรรยายที่ไม่ซับซ้อน จึงเป็นประโยชน์

และเหมาะสำหรับผู้อ่านในวงกว้างทั้งผู้ที่ศึกษาศาสตร์แขนงนี้โดยเฉพาะ หรือ
ผู้อ่านทั่วไปที่สนใจเหตุการณ์ระหว่างประเทศ

สุดท้ายนี้ ผู้แปลขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเป็น
อย่างสูงที่ให้โอกาสผู้แปลเสนอผลงาน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่มีส่วน
ช่วยให้งานแปลสำเร็จลุล่วงด้วยดี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งขอขอบคุณ รศ.ดร.ปราณี
ศิริจันทพันธ์ ที่กรุณาตรวจและขัดเกลาภาษาจนผลงานแปลออกมาเสร็จสมบูรณ์

พันโท ชุมพล รักงาม